

Økonomisk regulering af elnetselskaberne

De selskaber, der distribuerer el til husholdninger og virksomheder, reguleres gennem indtægtsrammer, forrentningslofter og benchmarking. Siden reguleringen blev indført i 2005, har netselskaberne reduceret deres driftsomkostninger med 20 pct.

RUNE MOESGAARD
kontorchef, Energitilsynet

Indledning

Elmarkedet består overordnet set af et engros- og et detailedt fordelt på produktion, transmission/distribution og slutforbrug hos kunderne. El produceres på centrale kraft(varme)værker, decentrale anlæg, vindmøller mv. eller importeres fra nabolandene. Fra produktionsstedet transporteres el via højspændingsnettet (400-150-132 kV), kaldet transmission, videre til det lavere spændingsniveau (60-10 kV), kaldet distribution og helt ud til forbrugerne de almindelige husstande på 0,4 kV-niveau.¹ Denne transport og distribution varetages af en række regionale transmissions- og netselskaber, som har bevilling til at drive de pågældende net. Da det ikke er samfundsmæssigt hensigtsmæssigt at have flere parallelle net, er transmissions- og distributionsydelsen et såkaldt naturligt monopol, jf. f.eks. Varian (1993) for en fremstilling af den økonomiske teori om naturlige monopoler. Forbrugerne er dermed for så vidt angår distributionsydelsen bundet til det netselskab, der har bevilling i det område, hvor de bor, og de har ikke mulighed for at vælge et andet netselskab.

Ved siden af transporten af el foregår der handel med el (elektronerne), som i perioden 2000-02 gradvist blev liberaliseret, således at alle elforbrugere siden 1. januar 2003 frit har kunnet vælge leverandør. De forbrugere, der ikke har gjort brug af

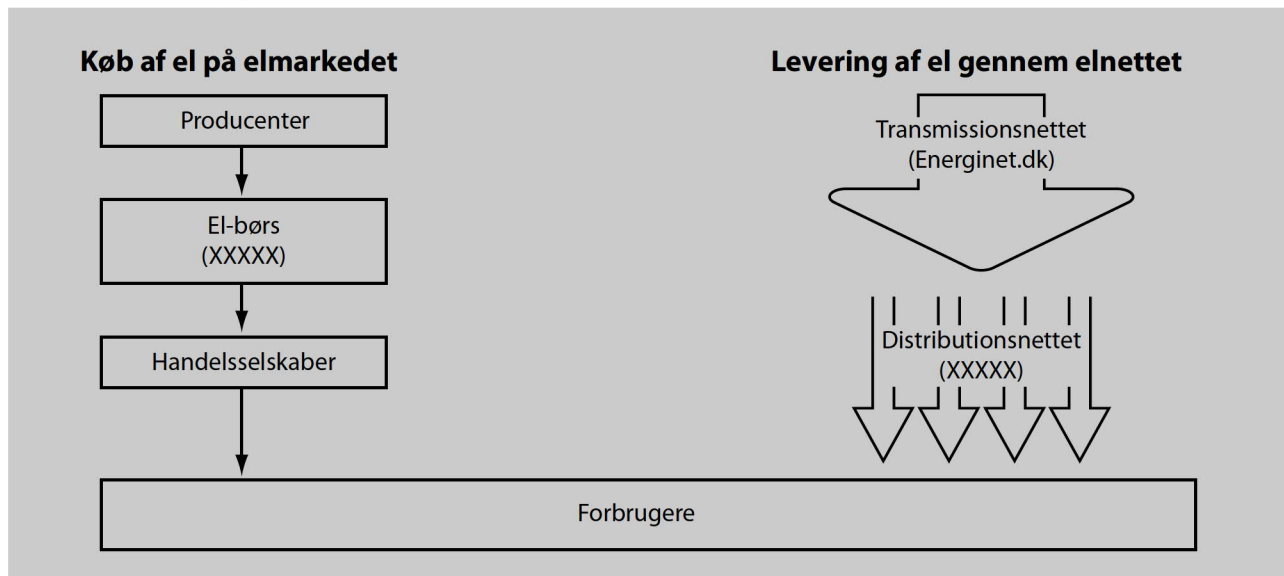
muligheden for selv at vælge elleverandør, bliver forsynet af et såkaldt forsyningspligtselskab. Elregningen, som forbrugerne står over for, er således resultatet af en række delydelser, som består af den fysiske el (konkurrenceudsat ydelse), transmission og distribution (monopolydelse) samt diverse skatter, afgifter, moms mv. Transmission- og distributionsydelsen udgør ca. 20 pct. af den samlede elregning for en almindelig husstand med et årligt elforbrug på 4.000 kWh. Heraf udgjorde distributionsudgiften pr. 1. januar 2011 1.200 kr. om året. Dette dækker over en betydelig variation på 395-1.725 kr. for henholdsvis det billigste og dyreste selskab.² Elmarkedets opbygning er illustreret i figur 1.

Denne artikel vedrører alene reguleringen af distribution af el, som leveres af 76 netselskaber i Danmark, jf. tabel 1. Artiklen giver først et overblik over udviklingen i antallet af netselskaber og betydningen af de forskellige mulige ejerformer for selskabernes økonomiske ageren. Dernæst præsenteres den eksisterende økonomiske regulering af netselskaberne og de incitamenter, reguleringen giver. Herunder beskrives den benchmark, der årligt foretages af selskabernes effektivitet, og det spænd, der eksisterer i netselskabernes tariffer, beskrives. Afslutningsvis gives nogle betragtninger om den optimale størrelse af netselskaberne.

NOTE 1 Større elforbrugere, som f.eks. virksomheder kan være koblet på elnettet på et højere spændingsniveau end 0,4 kV.

NOTE 2 Baseret på Dansk Elforsynings statistik.

FIGUR 1 Elmarkedets opbygning

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

Netselskaberne

Som det fremgår af tabel 1, er antallet af netselskaber reduceret med en tredjedel på 6 år fra 112 ved udgangen af 2005 til 76 ved udgangen af 2011. En række kommuner har i perioden valgt at sælge deres selskaber, typisk til andre, andelsejede netselskaber. Kommunerne er i den forbindelse underlagt regler om delvis modregning af provenuet fra salget i de kommunale bloktilskud, hvilket dog ligger uden for denne artikels emne. Endvidere har en række andelsejede netselskaber valgt at fusionere. Årsagerne til konsolideringen i branchen skal formentlig findes i flere forhold. En medvirkende årsag til konsolideringen er givetvis de skærpede krav til regulering ikke blot med hensyn til krav om effektiviseringer, men også andre områder som f.eks. krav om intern overvågning, energibesparelsesforpligtelser, indberetning af måledata til den kommende datahub mv. De fleste af netselskaberne indgår i koncernstrukturer med andre selskaber, som agerer på kommercielle markeder for f.eks. elhandel, bredbånd og energibesparelser. Dette giver en række regulatoriske udfordringer, som ligeledes ligger uden for denne artikels emne.

Det er værd at bemærke, at den forskellige ejerstruktur, jf. tabel 1, kan betyde, at de forskellige netselskaber har forskellige prioriteringer og hensyn i forbindelse med prisfastsættelsen af distributionsydelsen. F.eks. vil andelsselskaberne ikke nødvendigvis udvise en klassisk profitmaksimerende adfærd, men kan lige såvel forventes at have en målsætning om billig distribution af el til deres forbrugere, som samtidig er deres ejere.

Tabel 1. Netselskaberne fordelt på ejerskab

Ultimo året	2005	2007	2009	2011
Andel	81	69	58	55
Kommunalt	24	22	16	13
Selvejende institution	3	6	6	6
Aktieselskab	3	3	3	1
Andre	1	1	1	1
I alt	112	101	84	76

Kilde: Dansk Energi »Dansk Elforsyning 05, 07 og 09« samt Sekretariatet for Energitilsynet.

Note: Fra 2004 til 2005 er der sket en ændring i opgørelsen af ejerskab. Fra 2005 er ejerskabet opgjort som netselskabers ejeres selskabstype.

De 76 netselskaber, der distribuerer el til forbrugerne, varierer betragteligt i størrelse, jf. tabel 2.³ De 12 største selskaber forsyner 80 pct. af elforbrugerne, og de 30 største forsyner 96 pct. De resterende 46 netselskaber forsyner de sidste 4 pct. af elforbrugerne.

Økonomisk regulering af netselskaberne

Der findes en række metoder til at regulere naturlige monopoler, se f.eks. artiklen af Ole Jess Olsen og Carsten Smidt. I dette afsnit præsenteres den regulering, netselskaberne har været underlagt siden 2005. For en gennemgang af den økono-

NOTE 3 Nogle af de 76 netselskaber har samme ejer, men har fastholdt særskilte bevillinger og dermed indtægtsrammer. Anm.: Afrunding gør, at summen i kolonnen »pct. akkumuleret« kan afvige fra det umiddelbart korrekte.

TABEL 2 Netselskaberne fordelt på antal netkunder (tilslutninger)

Netselskab pr. 31. dec. 2011	Antal tilslutninger (1.000)	Pct.	Pct. akkumuleret
DONG	968	30	30
SEAS-NVE	374	12	41
Syd Energi	260	8	49
NRGi	210	6	56
EnergiMidt	193	6	62
HEF	139	4	66
TRE-FOR	133	4	70
Nord Energi	91	3	73
Energi Fyn	86	3	76
Energi Fyn City	75	2	78
Østjysk Energi	57	2	80
ELRO	51	2	81
Øvrige 64 selskaber	602	19	100
Alle 76 selskaber	3.239		100
De 46 mindste selskaber	154	4	-

Kilde: Dansk Energi »Dansk Elforsyning '09« side 20-21 (afrundet) samt Sekretariatet for Energitilsynet kendskab til fusioner i 2010-11.

miske regulering af sektoren fra 2000-04 henvises til artiklen af Eva Moll Sørensen.

Reguleringen af elmarkedet og herunder den økonomiske regulering af netselskaberne tager udgangspunkt i elforsyningsloven. Lovens formål er at sikre, at landets elforsyning tilrettelægges og gennemføres i overensstemmelse med hensynet til forsyningsikkerhed, samfundsøkonomi, miljø og forbrugerbeskyttelse. Loven skal inden for denne målsætning bl.a. sikre forbrugerne adgang til billig elektricitet. Netselskaberne skal stille deres ydelser (distribution af el) til rådighed for forbrugerne på gennemsigtige, objektive, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår.

Den økonomiske regulering af netselskaberne tager udgangspunkt i to grundlæggende elementer. For det første de åbningsbalancer, der blev opstillet for netselskaberne pr. 1. januar 2000 og for det andet den politiske aftale, der blev indgået den 29. marts 2004 (kaldet Elforaftalen).

Åbningsbalancerne fastsatte dels værdien af netselskabernes kapitalapparat (ledningsnet, transformestationer, driftsmidler, bygninger, grunde osv.), dels økonomiske levetider for disse komponenter.

Åbningsbalancerne danner grundlag for selskabernes afskrivningsmuligheder i fremtiden og dermed de kapitalomkostnin-

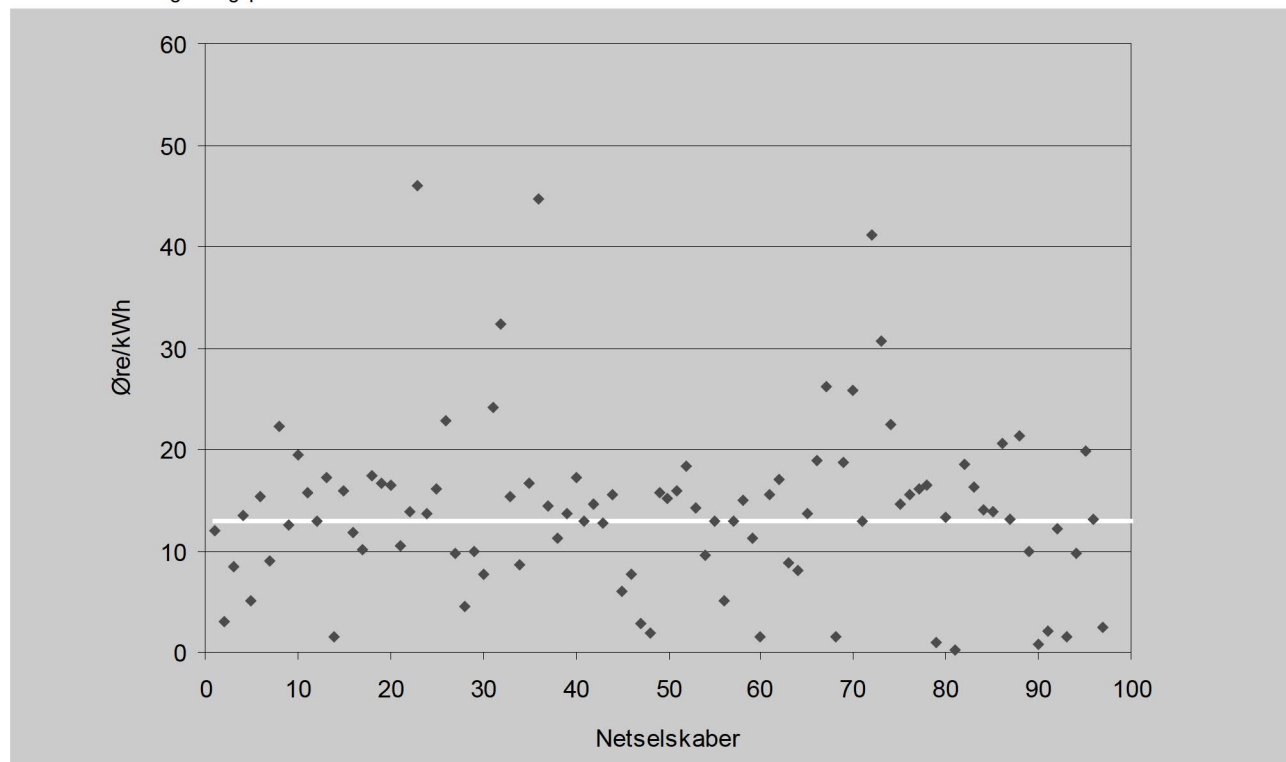
ger, som selskaberne kan indregne i nettarifferne. Fastsættelsen af kapitalværdien af netselskabernes komponenter skete ud fra en række standardpriser (genanskaffelsespriser) på de enkelte komponenter samt selskabernes egen vurdering af komponenternes restlevetid. Jo højere netselskaberne skønnede restlevetiderne, desto højere blev den regulatorisk fastsatte kapitalværdi af nettet, og desto større afskrivninger kan netselskaberne alt andet lige indregne i nettarifferne fremadrettet.

Med Elforaftalen fra 2004 blev det besluttet at overdrage ejerskabet af det højere transmissionsnet (400 kV) fra netselskaberne til staten (det nuværende Energinet.dk). Til gengæld blev opdelingen af netselskabernes kapital i bunden og fri egenkapital ophævet, og netselskaberne fik dermed fri dispositionsret over hele egenkapitalen. Endelig fastsatte aftalen, at elforbrugerne ikke måtte opleve gennemsnitligt stigende tariffer reelt set.

Reguleringspris og indtægtsramme

Konkret blev sidstnævnte udmøntet ved at fastsætte en såkaldt reguleringspris gældende pr. 1. januar 2005 for alle netselskaberne. Denne reguleringspris (øre/kWh) blev beregnet som alle driftsmæssige indtægter i 2004 delt med den transporterede mængde el i 2004. Reguleringsprisen er en »regneteknisk størrelse«, som ikke må forveksles med de konkrete nettariffer, som selskaberne opkræver hos deres forskellige kundekategorier, jf. tabel 4 nedenfor.

FIGUR 2 Initiale reguleringspriser 2005

$$R_{pris_{2005}} = \frac{\text{Driftsmæssige indtægter}_{2004}}{\text{Mængde}_{2004}} \quad (1)$$

Fastsættelsen af den initiale reguleringspris pr. 1. januar 2005 er dermed et kerneelement i den økonomiske regulering, som netselskaberne er underlagt i dag. Fastsættelsen af reguleringsprisen skete vel at mærke uden en direkte vurdering af det omkostningsniveau, som selskaberne havde i 2004. Som det fremgår af figur 2, var der ganske stor variation i størrelsen af den reguleringspris, som de enkelte netselskaber fik fastsat. De selskaber, der havde høje driftsmæssige indtægter i 2004, fik alt andet lige en høj initial reguleringspris. Den vandrette linje viser den gennemsnitlige mængdevægtede reguleringspris.

For hvert netselskab er der årligt siden 2005 blevet fastsat en indtægtsramme (IR) som produktet af den årlige reguleringspris (Rpris) og den årligt transporterede mængde el (mængde).

$$IR_{200x} = R_{pris_{200x}} \cdot \text{mængde}_{200x} \quad (2)$$

Denne indtægtsramme fastsætter det maksimale provenu i kr., som netskaberne samlet set kan opkræve hos sine forbrugere via tariffer, abonnementer, gebyrer osv. Reguleringsprisen fremskrives årligt med et reguleringsprisindeks, jf. tabel 3, som er en ligelig vægtning mellem et lønindeks og et materialeindeks, således at netselskaberne har mulighed for at få dækket deres

omkostninger til drift og vedligehold som følge af ændringer i prisudviklingen på arbejdskraft og materialer. Det bemærkes, at netselskabernes økonomiske ramme afhænger direkte af den transporterede mængde el. Jo større afsætning/transport af el, desto større indtægtsramme vil netselskaberne alt andet lige opnå i et givet år. Omvendt kan en nedgang i den økonomiske aktivitet betyde et fald i den transporterede mængde el og dermed i indtægtsrammerne. Dermed vil netselskaberne som udgangspunkt også få færre indtægter, hvis den transporterede mængde el falder som følge af energispareaktiviteter på elområdet.

Der kan stilles spørgsmålstejn ved, om denne sammenhæng er hensigtsmæssig eller retvisende. Om det er retvisende må komme an på sammenhængen mellem omkostningerne ved at sende en marginal mængde strøm igennem nettet. Umiddelbart virker det rimeligt at antage, at omkostningen ved at transportere en ekstra kWh er tæt på nul. Sammenkoblingen mellem transporteret mængde og stigende provenu adskiller sig fra teleområdet (LRAIC-metoden, se artiklen af Morten Falch og Anders Henten), hvor de beregnede omkostninger deles ud på den transporterede mængde, således at enhedsprisen hhv. stiger/falder med faldende/stigende transporteret mængde. Det skal naturligvis ses i den sammenhæng, at der er tale om to forskellige regulatoriske metoder, men det bemærkes blot, at metoden på elområdet betyder, at netselskabernes økonomiske ramme varierer med udsving i afsætningen.

TABEL 3 Maksimal tilladt forrentningspct. og reguleringsprisindeks 2005 til 2011

År	Forrentningspct.	Reguleringsprisindeks	Forbrugerprisindeks
2005	5,37	100	100
2006	6,12	104,2	101,9
2007	6,69	108,9	103,6
2008	7,50	111,6	107,2
2009	6,66	118,8	108,6
2010	5,54	120,6	111,1
2011	5,76	126,4	114,1

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet og Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk.

Netselskabernes udnyttelsesgrad af deres årlige indtægtsramme varierer betragteligt. En række selskaber udnytter ikke deres rammer fuldt ud og vil således indenfor reglerne have mulighed for at opkræve større beløb hos forbrugerne end de p.t. gør. Den gennemsnitlige udnyttelsesgrad for netselskaberne (uvægtet) ligger på omkring 90 pct. Dette skal formentlig bl.a. ses i lyset af de forskellige hensyn, netselskaberne varetager afhængigt af ejerskabet.

Denne årlige indtægtsramme skal som udgangspunkt dække selskabernes løbende omkostninger til drift og vedligeholdelse, afskrivninger og forrentning af kapitalapparatet, som det stod ved indgangen til 2005.

Nødvendige nyinvesteringer

Investeringer foretaget fra 2005 og fremefter under hensyn til forsynings sikkerheden, herunder kabellægninger af det luftbårne ledningsnet, som blev fastsat som et politiske ønske, eller investeringer, der er foretaget som følge af aktivitetsudvidelser, f.eks. anlæg af nye boligområder eller industrikvarterer, betragtes som såkaldte »nødvendige nyinvesteringer«. Nødvendige nyinvesteringer skal holdes adskilt fra den løbende drift og vedligeholdelse af det eksisterende net, som det stod før 2005. Ansøgninger om godkendelse af nødvendige nyinvesteringer behandles af Energitilsynet. Godkendte nødvendige nyinvesteringer giver anledning til et tillæg til reguleringsprisen og giver dermed netselskaberne mulighed for særskilt at få dækket deres omkostninger til drift og vedligehold, afskrivninger og forrentning af de nødvendige nyinvesteringer. På denne måde bliver netselskabernes reguleringspriser en størrelse, som løbende dækker omkostningerne til hele aktivmassen, uanset om den er idriftsat før eller efter 2005.

Forrentningsloft

Ud over den årlige indtægtsramme (2) er netselskaberne underlagt en klassisk afkastbegrænsning i form af et forrentnings-

loft, som heller ikke må overskrides. Dette skal sikre, at selskaberne ikke opnår en urimelig høj forrentning af den investerede kapital. Den maksimale forrentning, der kan opnås, er fastsat i loven til den lange byggeobligation⁴ + 1 pct. point, jf. tabel 3.

Netselskabernes forrentningsprocent (F%) beregnes som:

$$F\%_{2011} = \frac{IR - (D + V + Afs)}{Aktiver_{net} \cdot 1,02}, \text{ hvor } (3)$$

IR er driftsmæssige indtægter (kr.)

D er indtægtsrammen (kr.)

V er vedligeholdelse (kr.)

Afs er afskrivninger (kr.)

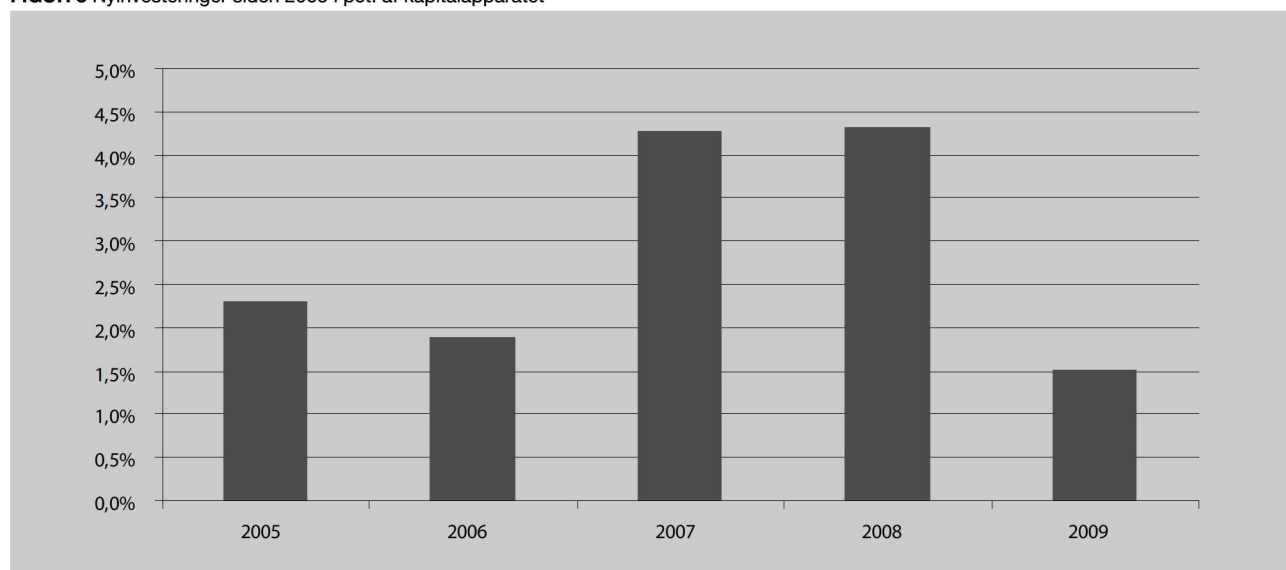
Aktiver_{net} er netaktiverne ultimo året (kr.)

Faktoren 1,02 i nævneren indgår for at tillade en forrentning af den nødvendige driftskapital, som er fastsat til 2 pct. af netaktivernes størrelse.⁵

Det kan diskuteres, hvorvidt den maksimalt tilladte forrentningsprocent er passende. I andre lande anvendes typisk en såkaldt WACC-(Weighted Average Cost of Capital) beregning til at fastsætte den tilladte forrentning. Den tilladte forrentning kan ikke ses isoleret. Fastsættelsen af kapitalbasen må indgå i overvejselsen ligesom den risiko, der er forbundet med at levere transportydelsen er en vigtig parameter. Det er i denne forbindelse bemærkelsesværdigt, at forrentningsprocenten beregnes i forhold til netselskabernes netaktiver og ikke deres egenkapital. For en diskussion af fastsættelsen af åbningsbalancen og dermed kapitalbasen, henvises til Eva Moll Sørensens artikel.

NOTE 4 Beregnet som et simpelt gennemsnit af årets ugentlige noteringer offentliggjort af Realkreditrådet.

NOTE 5 I (3) er udeladt korrektioner for differencer af hensyn til overskueligheden i fremstillingen.

FIGUR 3 Nyinvesteringer siden 2005 i pct. af kapitalapparatet

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet. Anm.: Tallene er foreløbige, da der ikke er forældelsesfrist på at ansøge om godkendelse af nødvendige nyinvesteringer. Tallet for specielt 2009 må forventes at stige.

Endvidere vil finansieringsvilkårene og herunder specielt renten være af afgørende betydning. Denne artikel vil ikke foretage en vurdering af rimeligheden af forrentningsprocenten. En indikation af, om forrentningsprocenten har været tilstrækkelig tilskyndelse hidtil til at investere, kan imidlertid opnås ved at kigge på størrelsen af de investeringer, der er foretaget siden 2005 og frem til i dag, jf. figur 3.

Investeringernes størrelse skal ses i forhold til en typisk økonomisk levetid for netkomponenter på omkring 40 år, hvilket indikerer, at den tilladte forrentningsgrad giver investeringsincitament..

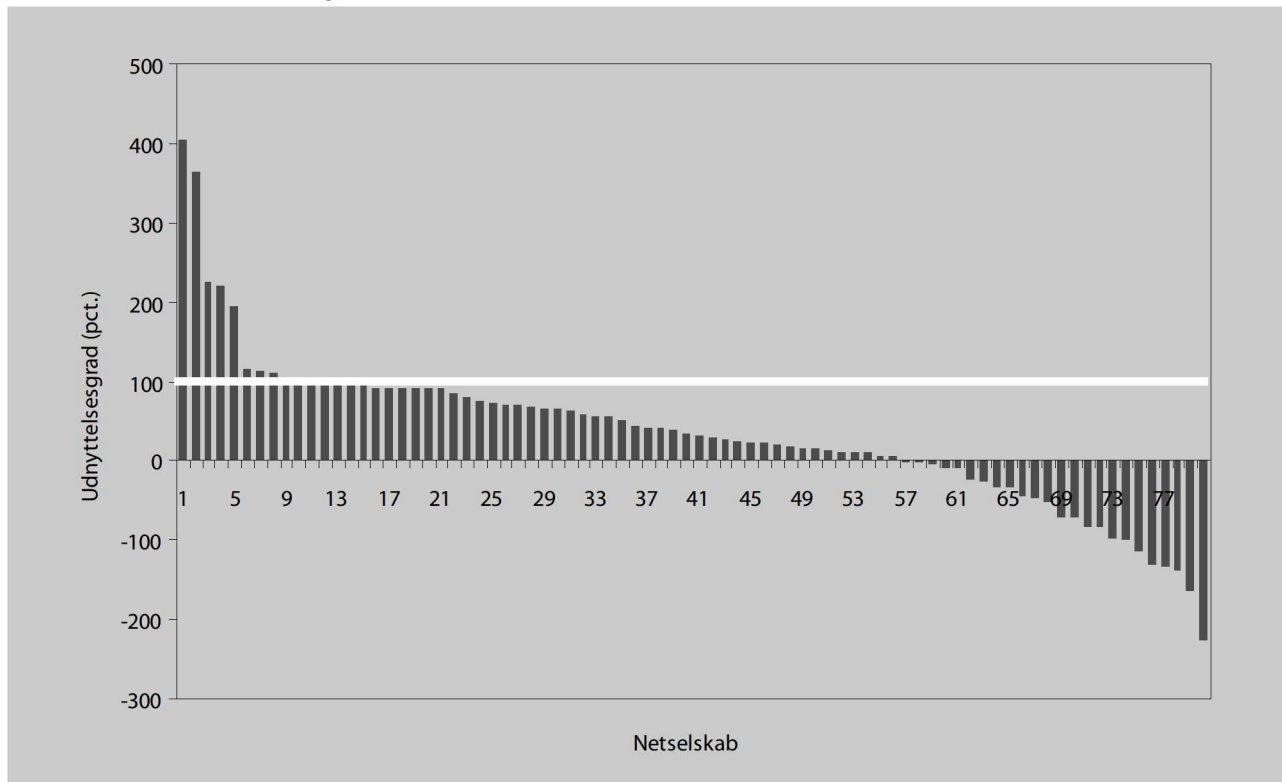
På samme måde som netselskabernes udnyttelse af indtægtsrammerne varierer, er der stor forskel på, i hvor høj grad netselskabernes opnår den maksimale forrentningsprocent, jf. figur 4. En række selskaber opnår en negativ forrentning, mens nogle få netselskaber overskrider deres forrentningsloft. Netselskabernes forrentningsgrad skal ses i lyset af den fastsættelse af kapitalapparatet, som skete i åbningsbalancerne.

Det bemærkes, at efterhånden som tiden går, og netselskabernes aktivmasse i stigende grad består af komponenter installeret efter 2005, så vil selskabernes gennemsnitlige forrentningsprocent, jf. (3), stige op mod forrentningsloftet, hvilket i øvrigt også var forudsat i Elforaftalen. Dette skyldes, at nødvendige nyinvesteringer er garanteret den maksimalt tilladte forrentning i idriftsættelsesåret.

Indtægtsrammerne og forrentningsloftets regulatoriske virkning
Netselskaberne er samlet set underlagt både en grænse for, hvor stort et beløb i kr. de kan opkræve hos forbrugerne, samt

et loft over, hvor stor en forrentning de kan opnå. Såfremt et netselskab overskrider sin indtægtsramme, skal beløbet betales tilbage til forbrugerne de følgende år med en forrentning på diskontoen + 7 pct.point. Såfremt forrentningsloftet overskrides i et givet år, reduceres selskabets indtægtsramme permanent i de efterfølgende år. Konsekvensen af at overskride forrentningsloftet er dermed væsentligt større for selskaberne end indtægtsrammen, da dette indebærer en varig reduktion af opkrævningsmulighederne i fremtiden. Det nærmere lovgrundlag for modregning er ganske kompliceret og er siden 2004 blevet ændret gentagne gange og behandles ikke yderligere her.

Når den initiale fastsættelse af åbningsbalancer og reguleringspris tages for givet, udgør ovenstående forrentningsloft og indtægtsrammer samlet set en ganske effektiv forbrugerbeskyttelse. Imidlertid er der ikke nødvendigvis som udgangspunkt et incitament til omkostningsforbedring for netselskaberne. Fastsættelsen af indtægtsrammen, jf. (2) er uafhængig af selskabernes omkostninger og giver dermed ikke i sig selv noget incitament til at effektivisere driften og foretage omkostningsreduktioner. Fastsættelsen af forrentningsloftet, jf. (3), giver selskaberne et incitament til at reducere omkostningerne for derigennem at øge forrentningen op til loftet. Når selskaberne når forrentningsloftet, er incitamentet til yderligere omkostningsreduktioner som udgangspunkt udtømt. En række selskaber er bundet af deres forrentningsloft forstået på den måde, at de ville overskride deres forrentningsloft, hvis de opkrævede hele deres indtægtsramme. Dette er en anden årsag til, at udnyttelsesgraden af indtægtsrammerne for netselskaberne samlet set ligger under 100 pct.

FIGUR 4 Netselskabernes forrentning i 2010 i forhold til det maksimalt tilladte

Kilde. Sekretariatet for Energitilsynet. Foreløbige tal.

Effektivitetskrav – Benchmarking

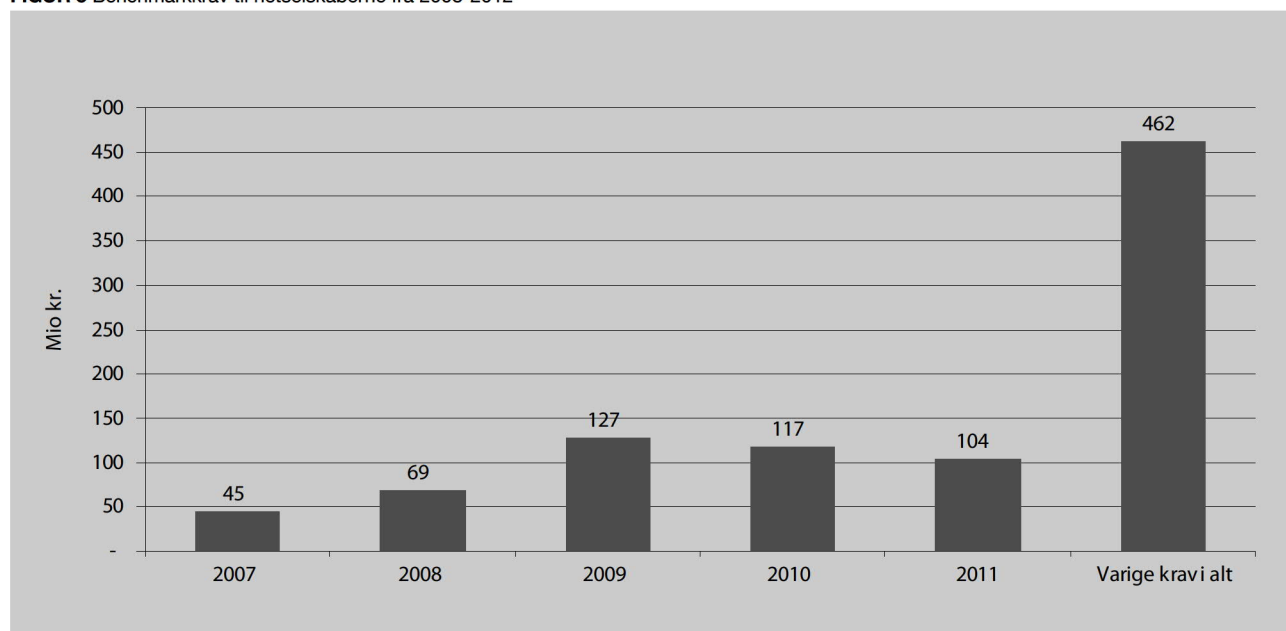
Siden 2007 er der af ovenstående årsager årligt foretaget benchmarking af netselskabernes omkostninger. Siden 2008 er denne benchmarking blevet suppleret med en benchmark af kvaliteten af netselskabernes levering baseret på antallet og varigheden af afbrud i de enkelte netselskabers net. Benchmarkingen af kvaliteten i leveringen har til formål at sikre, at selskaberne ikke forbedrer omkostningseffektiviteten på bekostning af den kvalitet, som forbrugerne oplever. Her omtales alene benchmarkingen af selskabernes omkostningsgrundlag. For en detaljeret gennemgang af benchmarkmodellen henvises til Energitilsynet (2011).

Benchmarkingen har til formål at simulere det konkurrencepres, som netselskaberne ville stå over for, hvis de agerede på et konkurrenceudsat marked, hvor kunderne kunne skifte leverandør, hvis de var utilfredse med prisen og/eller kvaliteten af det produkt, de modtog. Benchmarkingen foretages ved hjælp af den såkaldte netvolumenmodel, som sammenligner selskaberne på tværs af størrelser og netsammensætning. Hermed tages der højde for, at nogle selskaber har mange km net,

men få transformestationer, mens det modsatte er tilfældet for andre netselskaber. Netselskaberne indberetter antallet af netkomponenter fordelt på en række aktivkategorier samt de samlede omkostninger (drift og afskrivninger), som selskaberne har afholdt i et år. F.eks. indberetter selskaberne medio 2011 omkostninger og antal netkomponenter for 2010.

De mest omkostningseffektive netselskaber (benchmarkbasis), som de øvrige netselskaber måles op mod, er fastsat som de selskaber, der har det laveste omkostningsindeks, og som tilsammen udgør 10 pct. af netvolumen. Forskellen mellem det enkelte netselskabs omkostningsindeks og benchmarkbasis udgør netselskabets effektiviseringspotentiale. I 2011 har Energitilsynet fastsat, at de individuelle effektiviseringspotentialer skal kunne indhentes over en periode på 4 år.⁶ Effektiviseringskravene udmøntes på en omkostningsbase, der består af driftsomkostninger, mens afskrivninger holdes udenfor, da det antages at være svært for netselskaberne på kort sigt at tilpasse kapitalapparatets størrelse. Effektivitetskravene bliver udmøntet i en konkret reduktion i selskabernes indtægtsrammer, jf. tabel 5.

NOTE 6 Denne afgørelse er pålagt af netselskaberne til Energiklagenævnet.

FIGUR 5 Benchmarkkrav til netselskaberne fra 2008-2012

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynets benchmark. Reduktionskrav udmålt i 2007 pålægges netselskaberne året efter osv.

Benchmarkingen af netselskaberne siden 2008 har jf. figur 5, reduceret selskabernes opkrævningsmuligheder samlet set med 462 mio. kr. i forhold til en situation, hvor der ikke var blevet gennemført benchmarking af branchen. Dette skal ses i forhold til netselskabernes samlede indtægtsrammer, som i 2011 foreløbigt er opgjort til 7 mia. kr., hvilket vil sige, at opkrævningsmulighederne er reduceret med ca. 6,6 pct.

Udviklingen i det gennemsnitlige effektiviseringspotentiale for selskaberne har siden 2006, jf. tabel 6, med undtagelse af 2008 ligget på omkring 15 pct. af driftsomkostningerne.

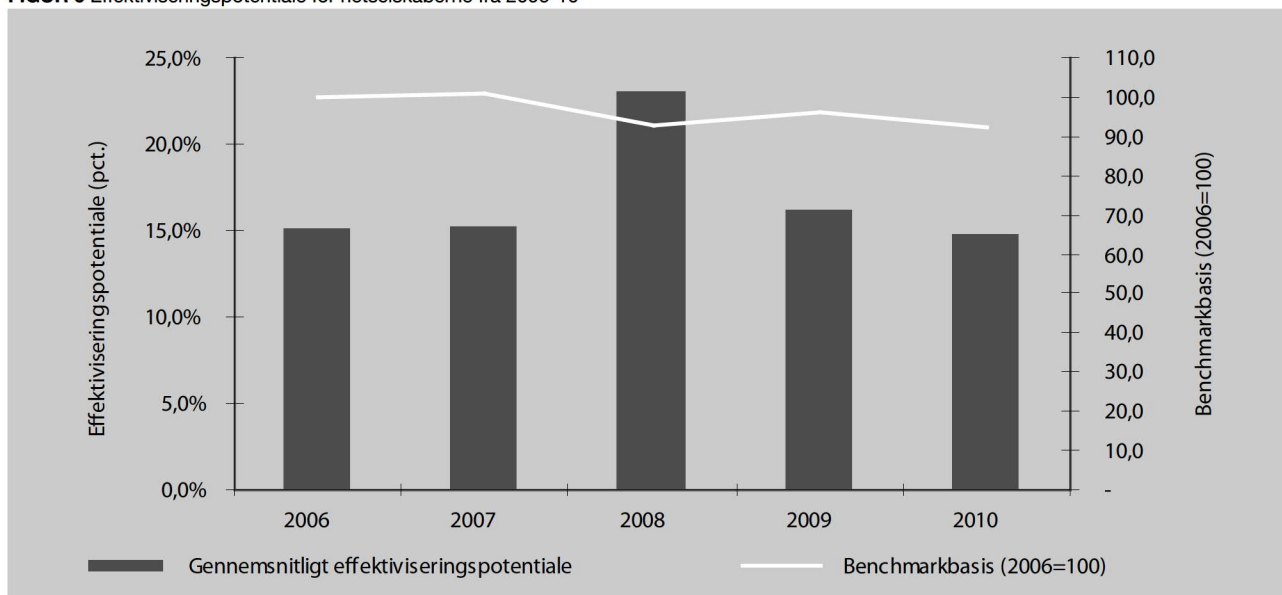
At effektiviseringspotentialet for det gennemsnitlige netselskab ligger nogenlunde konstant i perioden, betyder ikke, at der ikke er sket effektivitetsforbedringer i sektoren. Netselskaberne har fra 2006 til 2010 reduceret deres driftsomkostninger med ca. 20 pct. fra ca. 3,9 til 3,1 mia. kr., vel at mærke i løbende priser. Det er ikke direkte muligt at opgøre, hvor stor en del af denne reduktion der kan tilskrives benchmarking, men det forekommer rimeligt at antage, at en tilsvarende reduktion ikke var sket uden benchmarking. Årsagen til, at effektiviseringspotentialet er tilnærmelsesvist konstant, er, at alle selskaberne i branchen har effektiviseret, herunder også de, som udgør benchmarkbasis. Dette indikerer, at der ikke er sket en indsnævring i spændet mellem de mest effektive selskaber og det gennemsnitlige selskabs effektivitet, hvilket betyder, at der er mulighed for yderligere omkostningseffektiviseringer. Den højere omkostningseffektivitet fremgår også af tabel 6, hvor effektiviteten for benchmarkbasis er faldet fra indeks 100 i 2006 til ca. indeks 92 i 2010.

Netselskabernes tariffer

Ovenstående beskrivelse af den regulatoriske ramme er usynlig for forbrugerne, som naturligt lægger mærke til nettarifferne. Udviklingen i nettarifferne for de største netselskaber er vist i tabel 4.

Som det fremgår, er der en væsentlig spredning i nettarifferne mellem netselskaberne. Dette er der flere årsager til. For det første er udgangspunktet for reguleringsprisen, som vist i figur 1, forskelligt mellem netselskaberne. For det andet kan selskaberne i større eller mindre grad have fået tillæg til den initiale reguleringspris i forbindelse med nødvendige nyinvesteringer. For det tredje kan netselskaberne i større eller mindre grad vælge at udnytte deres indtægtsramme. For det fjerde er nogle netselskaber blevet ramt af effektiviseringskrav, mens andre har været bedre til at tilpasse deres omkostninger og dermed oprettholdt mulighederne for at opkræve den initiale reguleringspris. For det femte har reguleringsprisen udviklet sig hurtigere end det almindelige forbrugerprisindeks, jf. tabel 1, hvilket betyder, at netselskaberne har haft mulighed for at øge priserne på deres ydelser mere end udviklingen på øvrige varer i samfundet. For det sjette er der i stigende grad i nettariffen indeholdt omkostninger til energisparetiltag, som der fra politisk hold er blevet pålagt netselskaberne.

Det skal bemærkes, at den distributionsydelse, forbrugerne får stillet til rådighed i 2011, pga. nødvendige nyinvesteringer i form af f.eks. kabellægning, er en anden ydelse end den, de fik i 2004. Således må forsyningsikkerheden i løbet af perioden antages at være forbedret.

FIGUR 6 Effektiviseringspotentiale for netselskaberne fra 2006-10

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

TABEL 4 Udviklingen i husholdningers netbetalinger

0,4 kV tilslutning årsforbrug 4.000 kWh	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Ændring 2004-11 (pct.)
	øre/kWh								
DONG	28,7	30,1	34,0	39,5	41,1	41,1	35,2	36,1	26
SEAS-NVE	23,4	26,5	26,2	29,7	30,6	34,0	38,5	39,4	69
Syd Energi	18,2	20,0	20,1	17,8	15,0	15,0	23,3	26,0	43
NRGi	20,7	20,7	20,7	20,7	24,1	25,1	25,8	28,1	36
EnergiMidt	24,1	25,7	28,4	29,0	30,1	31,9	32,7	32,3	34
HEF	20,5	21,8	22,0	22,0	22,3	25,5	29,8	29,8	45
TRE-FOR	16,0	16,0	16,0	16,3	17,1	17,6	17,9	15,0	-6
Nord Energi	20,7	19,0	19,3	20,3	21,2	23,4	27,4	28,5	38
Energi Fyn	17,9	15,8	16,3	16,3	16,3	18,4	26,6	26,4	48
Energi Fyn City	23,9	27,4	28,5	29,2	30,0	31,6	32,7	32,0	34

Anm.: Netbetalingen er beregnet som summen af nettarif samt gennemsnitligt abonnement pr. kWh.

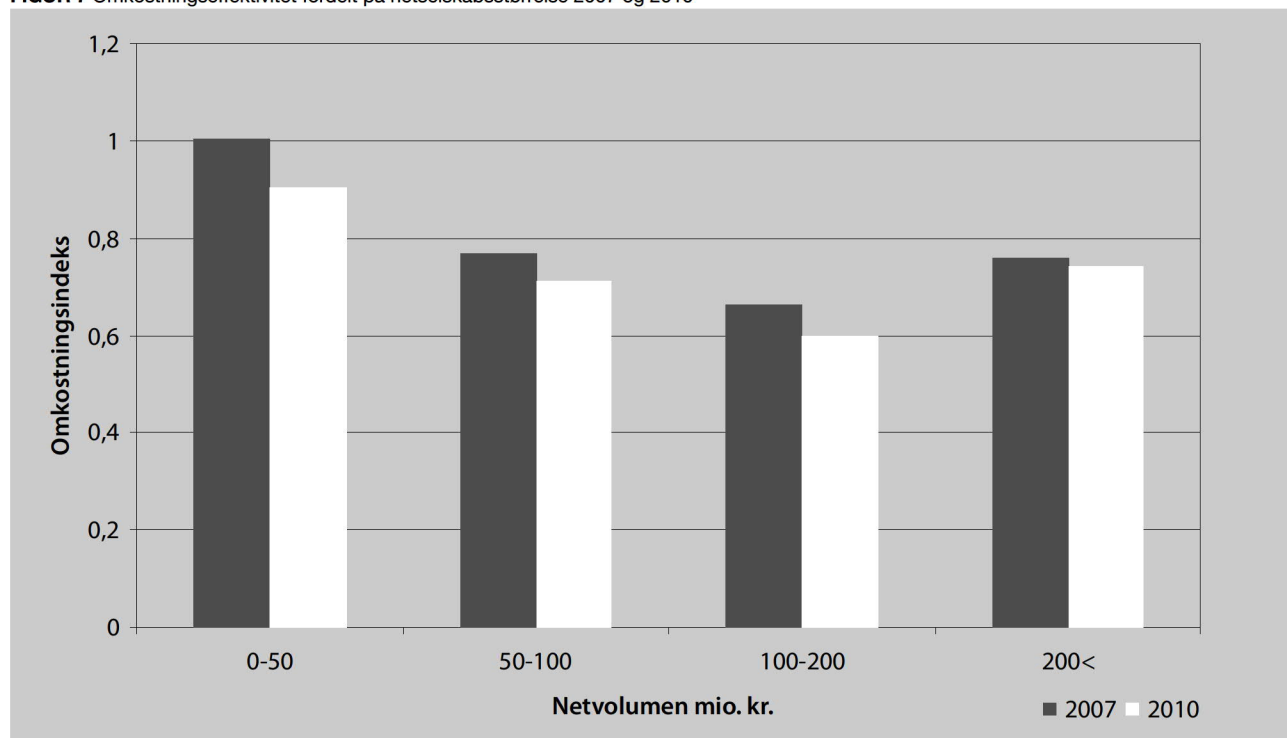
Kilde: Dansk Energi samt beregninger af Energitilsynet.

Optimal netselskabsstørrelse

Antallet af netselskaber varierer betydeligt set i forhold til lande, som vi normalt sammenligner os med. I Danmark er der p.t. 76 netselskaber. I Holland er der 8, i UK 14, i Norge 156 og i Finland 125. Dermed er der eksempler på lande, som både har betragteligt færre og flere netselskaber pr. netkunde end Danmark. Som nævnt er antallet af netselskaber reduceret væsentligt siden 2004.

Umiddelbart findes der ikke litteratur med analyser af den optimale størrelse for netselskaber. Overordnet kunne det forventes, at en kapitalintensiv sektor som elsektoren ville være kendetegnet ved relativt få udbydere på grund af faldende gennemsnitlige omkostninger pr. produceret enhed.

En egentlig økonomisk vurdering af den optimale størrelse for et netselskab vil kræve en nøjere gennemgang af selskabernes omkostningsgrundlag. En indikation kan imidlertid opnås ved

FIGUR 7 Omkostningseffektivitet fordelt på netselskabsstørrelse 2007 og 2010

Kilde: Sekretariatet for Energitilsynet.

at kigge på data fra netselskabernes indberetning af omkostninger til brug for benchmarkanalysen. Dette datagrundlag er ikke udarbejdet eller indhentet med det formål at vurdere den optimale størrelse af et netselskab, og der kan peges på flere årsager til, at resultatet ikke kan stå alene. Det er imidlertid rimeligt at antage, at omkostningsgrundlaget giver en indikation af, hvilken selskabsstørrelse der har færrest omkostninger.

I figur 7 er netselskabernes omkostningseffektivitet i hhv. 2007 og 2010 fordelt på 4 kategorier for alle netselskaberne. Figuren indikerer, at selskaberne med en netvolumen på 100-200 mio. kr. (5 stk.) er mest effektive, mens selskaberne med henholdsvis et mindre eller et større netvolumen er mindre effektive. Resultatet er følsomt for, hvilke kategorier af størrelse der vælges, ligesom det bemærkes, at nogle af kategorierne har forholdsvis få observationer. Tallene kan være påvirket af en række faktorer, herunder at der er gennemført fusioner, som har medført ekstraordinære omkostninger, hvilket i givet fald kan undervurdere effektiviteten for de største selskaber.

Med en samlet netvolumen for netselskaberne i Danmark på 4,86 mia. kr. indikerer dette, at en omkostningsminimerende struktur tilsiger mellem 24 og 49 netselskaber i Danmark med en netvolumen på 100-200 mio. kr. Dette tyder på, at det fortsat vil være hensigtsmæssigt med yderligere fusioner i sektoren, omend det umiddelbart vil være optimalt med flere selskaber end i Holland og England.

Opsummering

Netselskaberne er underlagt en regulering, der sætter begrænsninger for deres indtjening såvel absolut som relativt i forhold til deres aktivmasse. Reguleringen er i høj grad baseret på historiske forhold, og der er ikke en entydig sammenhæng mellem effektivt afholdt omkostninger og forbrugernes nettariffer. Den årlige benchmark, der har været gennemført siden 2007, har dog medført en betydelig effektivisering af netselskabernes omkostninger og været medvirkende til, at sektoren har gennemgået en effektiviserings- og konsolideringsproces, hvor hvert tredje selskab er fusioneret med andre selskaber. Der er indikationer af, at der fortsat kan opnås effektiviseringer blandt netselskaberne ved, at de mindre effektive selskaber kommer på niveau med de mest effektive. En indledende vurdering af den optimale netselskabsstørrelse viser, at det vil være hensigtsmæssigt med yderligere fusioner i sektoren.

REFERENCER

- Varian (1993): *Intermediate Microeconomics*, side 410-14.
 Energitilsynet (2011): *Effektiviseringskrav til elnetselskaberne for 2012*.